

מה חשבו חכמינו על החשמונאים? פרופ' ורד נעם

שיעור 1: **נס פך השמן - השאלה**

משנה, שבת ב, א

במה מדליקים ובמה אין מדליקים אין מדליקים לא בלגש לא בחוסן לא בפלך לא בפתילת העידן ולא בפתילת המדבר ולא בירוקה שעל פני המים לא בזפת ולא בשעווה ולא בשמן קיק ולא בשמן שריפה ולא באליה ולא בחלב

בבלי, שבת כא ע"א-ע"ב

אמר רבה: פתילות שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת - מפני שהאור מסכסכת בהן, שמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן - מפני שאין נמשכין אחר הפתילה.

[...] אמר רב הונא: פתילות ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת - אין מדליקין בהן בחנוכה, בין בשבת בין בחול.

אמר רבא: מאי טעמא דרב הונא - קסבר: כבתה זקוק לה, ומותר להשתמש לאורה. ורב חסדא אמר: מדליקין בהן בחול, אבל לא בשבת,

קסבר: כבתה אין זקוק לה, ומותר להשתמש לאורה.

אמר רבי זירא אמר רב מתנה, ואמרי לה אמר רבי זירא אמר רב: פתילות ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת - מדליקין בהן בחנוכה, בין בחול בין בשבת. אמר רבי ירמיה: מאי טעמא דרב - קסבר: כבתה אין זקוק לה, ואסור להשתמש לאורה.

[...] וכבתה אין זקוק לה? ורמינהו: מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק. מאי לאו, דאי כבתה הדר מדליק לה! - לא, דאי לא אדליק - מדליק. ואי נמי: לשיעורה.
עד שתכלה רגל מן השוק, - ועד כמה? - אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: עד דכליא ריגלא דתרמודאי.

בבלי, שבת כא ע"א-ע"ב

תנו רבנן: מצות חנוכה נר איש וביתו. והמהדרין - נר לכל אחד ואחד. והמהדרין מן המהדרין, בית שמאי אומרים: יום ראשון מדליק שמנה, מכאן ואילך פוחת והולך; ובית הלל אומרים: יום ראשון מדליק אחת, מכאן ואילך מוסיף והולך.

אמר עולא: פליגי בה תרי אמוראי במערבא, רבי יוסי בר אבין ורבי יוסי בר זבידא, חד אמר: טעמא דבית שמאי - כנגד ימים הנכנסין, וטעמא דבית הלל - כנגד ימים היוצאין. וחד אמר: טעמא דבית שמאי - כנגד פרי החג, וטעמא דבית הלל - דמעלין בקדש ואין מורידין. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: שני זקנים היו בצידן, אחד עשה כבית שמאי ואחד עשה כדברי בית הלל, זה נותן טעם לדבריו - כנגד פרי החג, וזה נותן טעם לדבריו - דמעלין בקדש ואין מורידין.

תנו רבנן: נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ. אם היה דר בעלייה - מניחה בחלון הסמוכה לרשות הרבים. ובשעת הסכנה - מניחה על שלחנו, ודיו. אמר רבא: צריך נר אחרת להשתמש לאורה. ואי איכא מדורה - לא צריך, ואי אדם חשוב הוא, אף על גב דאיכא מדורה - צריך נר אחרת.

מאי חנוכה?...

בבלי, שבת כא ע"א

דתנו רבנן [כתבי היד: דתניא, מידתניא, דתנן]

בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון [בכתבי היד, חוץ מאוקספורד 366 - חסר]

שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל

וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום

בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדולוא היה בו אלא להדליק יום אחד

נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים

לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה

מקבים א ד, 41-59 (מהד' רפפורט, עמ' 162-165)

ויבחר כוהנים תמימים, חפצים בתורה, והם טיהרו את המקדש ונשאו את אבני השיקוף אל מקום טמא. וייועצו על אודות מזבח העולה המחולל, מה יעשו לו, ותיפול להם עצה טובה להורסו, לבל יהיה להם לחרפה, כי טימאוהו הגויים, ויתצו אותו. ויניחו את האבנים בהר הבית, במקום מתאים, עד אשר יבוא נביא ויורה על אודותן. ויקחו אבנים שלמות, כדת, ויבנו מזבת חדש, כמו הראשון, ויבנו את המקדש ואת פנים הבית, ואת החצרות קידשו; ויעשו כלי קודש חדשים, ויביאו את המנורה ואת מזבח הקטורת ואת השולחן אל המקדש. ויקטירו על גבי המזבח ויעלו את הנרות אשר על המנורה ויאירו במקדש וישמו על השולחן את הלחם, ויפרשו את הפרוכת וישלימו את כל המלאכות אשר עשו. וישכימו כבוקר החמישה ועשרים בחודש התשיעי, הוא חודש כסלו, בשנה השמונה וארבעים ומאה. ויעלו קורבן כחוק על גבי מזבח העולה החדש אשר עשו. בזמן וביום אשר בו חיללו אותו הגויים, ביום ההוא נחנך בשירים ובקתרוסים בכינורות ובמצלתים. ויפלו כל העם על פניהם, וישתחוו, ויודו לשמים, אשר הצליחו בידם. ויעשו את חנוכת המזבח ימים שמונה, ויעלו עולות בשמחה ויזבחו זבחים שלמים ותודה. ויקשטו את חזית המקדש בעטרות זהב ובמשבצות, ויחדשו את השערים ואת הלשכות ויתקינו להם דלתות. ותהי שמחה גדולה מאוד בעם, ותסור חרפת הגויים. ויקבעו יהודה ואחיו וכל עדת ישראל, כי יוחגו ימי חנוכת המזבח בזמניהם, מדי שנה בשנה, ימים שמונה, מן החמישה ועשרים כחודש כסלו, בשמחה ובששון.

מקבים ב י, 1-8 (מהד' שוורץ, עמ' 204-208)

ובהבעירם אבנים הם לקחו מהן אש והעלו קרבנות לאחר תקופה של שנתיים, ועשו גם קטורת ונרות ומערכת כיכרות הלחם... וקרה שביום אשר בו חולל המקדש בידי הגויים, ביום ההוא היה גם טיהור ההיכל, ביום עשרים וחמישה בחודש ההוא, הוא כסלו. ובשמחה הם חגגו שמונה ימים באורח של (חג) הסוכות, בזכרם שלפני זמן קצר הם עשו את חג הסוכות כשהם רועים במערות כדרך החיות. לכן, בהחזיקם מטות וענפים רעננים וגם (כפות) תמרים, הם העלו מזמורים למי שהצליח את דרכם לטיהור מקומו. והם קבעו, בצו משותף ובהחלטה לכל עם היהודים, לחגוג את הימים האלה שנה בשנה.

יוסף בן מתתיהו, קדמוניות היהודים יב, כרך ג, 318-325 (מהד' שליט, עמ' 62)

ולאחר שטיהרו בקפדנות הכניס בו כלים חדשים: מנורה, שולחן, מזבח, עשויים זהב ... אף הרס את המזבח ובנה חדש... ובעשרים וחמישה לחודש כסלו... הדליקו נרות במנורה והקטירו על המזבח ושמו חלות לחם על השולחן והעלו עולות על המזבח החדש... ויהודה חגג עם בני עירו את חידוש הקרבנות בבית המקדש במשך שמונה ימים... וגדולה כל כך היתה חדותם על חידוש מנהגיהם, שניתנה להם הרשות לאחר זמן רב, בלי שציפו לכך, לעבוד את אלוהיהם, עד שחקקו חוק לדורות אחריהם לחוג את חידוש העבודה במקדש במשך שמונה ימים. ומאותו זמן ועד היום הננו חוגגים את החג וקוראים לו φῶτα - 'אורים'. ונראה לי, שנתנו את הכינוי הזה לחג משום שאותה הזכות (לעבוד את אלהינו) הופיעה לנו בלי שקיוונו לה.

גדליה אלון, "ההשכיחה האומה וחכמיה את זכר החשמונאים?", בתוך: מחקרים בתולדות ישראל א (הקיבוץ המאוחד, תשל"ח), עמ' 15

ארבע ראיות לשיטה זו, ואלו הן:

- א. לא הוקצתה לה לחנוכה מסכת מיוחדת במשנתנו, ואף ההלכות של תנאים ואמוראים בארץ-ישראל בניי חנוכה בכללן מועטות הן.
- ב. ספר חשמונאים א', שנכתב מעיקרו עברית, נשתקע מן האומה.
- ג. התלמוד (שבת כא ב) שואל לתומו: מאי חנוכה? הרי שלא ידעה הגמרא מקורו וטיבו של החג.
- ד. העמדת עיקר התשועה על נס פך-השמן.

גדליה אלון, "ההשכיחה האומה וחכמיה את זכר החשמונאים?", בתוך: מחקרים בתולדות ישראל א (הקיבוץ המאוחד, תשל"ח), עמ' 23-24

הראיה משאלתו של התלמוד "מאי חנוכה", לומר שתהו חכמים ולא ידעו את טיבו ומשמעו ומקורו של החג, אף היא אין לה עמידת רגל, שכן אין לנו כאן אלא לשון שימושי הקשור בדרך עריכתן של הסוגיות בתלמודנו. כידוע, שלפעמים התלמוד מביא בסוגיה העיקרית, הסמוכה על משנתה שלה, דברים ממקום אחר, והוא מתכוון בסופה של אותה סוגיה לחזור ולהעתיק אותה מסורת שניה בגופה, על-מנת שיתפרש עניינה משלם, הריהו פותח עם העתקת מסורת הנ"ל בתיבות "מאי עניין פלוני". ואף במקום דילן כך הוא שימושן התיבות הנידונות, שהרי בסוגיה הקודמת (כא, א-כא, ב) מדברים אמוראים בהדלקה של נר חנוכה בזיקה להלכה שבמשנה לענין "פתילות ושמים שאמרו חכמים אין מדליקים בהן בשבת", שאין מדליקין בהן בחנוכה. ואף-על-גב שלהלן כבר העתיקה הגמרא, לאחר

הסוגיה העיקרית, ברייתות המדברות בחנוכה ודברי אמוראים שעליהן, מכל-מקום יש כאן לפנינו מעין ב' "עריכות", לומר שלאחר-מיכן חוזר התלמוד ומציע סוגיה ארוכה, שיסודה אותה ברייתא שבמגילת תענית, ופותח באותן ב' תיבות כדרכו, כאילו לא נאמרים הדברים הקודמים, שנצטרפו בסופה של הסוגיה העיקרית. על-כל-פנים, אין בשאלה "מאי חנוכה" אלא דרך סגנון ולשון של הצעה ולא תמיהה שלא מדעת...

אותה אגדה על נס פך השמן אינה באה, איפוא, ליסד עליו את חג החנוכה עצמו, אלא לבאר אותו פרט מוקשה, מה טעם קבעו ח' ימים לחג. הרי שאין מכאן יתד לדרוש וללמד על כוונתם של חכמים לעקור את זכר עלילות-הגבורה של החשמונאים ולקפל את הנצחון בפך קטן שמעולם-הנסים המוצנע.

שיעור 2: נס פך השמן - ההפתעה

מגילת תענית

- (1) אלין יומיא דלא לאתענאה בהון ומקצתהון דלא למספד בהון
- (2) מן רש ירחא דניסן עד תמניא ביה איתוקם תמידא דלא למספד
- (3) מן תמניא ביה ועד סוף מועדא איתקין חגא דלא למספד
- (4) בשבעה לאייר חנכת שור ירוש' ודלא למספד
- (5) בארבעה עשר ביה פסחא זעירא ודלא למיספד
- (6) בעשרים ותלתא ביה נפקו בני חקרא מן ירושלם
- (7) [בעשרים ושבעה ביה איתנטילת כלילא מירושלם ומיהודה דלא למספד]
- (8) בארבעה עשר לסיון אחידת מגדל [שר]
- (9) בחמשת עשר ביה ובשיתא עשר ביה גלו אנשי בית שאן ובקעתא
- (10) בעשרים וחמשה ביה [נטלון] דימוסנאי מן ירוש'
- (11) בארבעה בתמוז עדא ספר גזרתא
- (12) בחמשה עשר באב זמן אעי כהניא ודלא למספד בהון
- (13) בעשרים וארבעה ביה תבנא לדיננא
- (14) בארבעה באלול חנכת שור ירוש' ודלא למספד
- (15) בשבעה עשר ביה נפקו רומאי מן ירוש'
- (16) בעשרין ותריין ביה תבו לקטלא משמדיא
- (17) בתלתא בתשרי אתנטלת אדכרתא מן שטרא
- (18) בעשרים ותלתא למרחשון סתור סורגיא מן עזרתא
- (19) בעשרים וחמשה ביה אחידת שומרון שורא
- (20) בעשרים ושבעה ביה תבת סולתא למיסק למדבחא
- (21) בתלתא בכסלו אתנטלו סמואתא מן דרתא
- (22) בשבעה בו [יומא טבא]

- (23) בעשרים ואחד בו יום הר גריזים
- (24) בעשרים וחמשה בו חנכת יומין תמניא ודלא למספד
- (25) בעשרים ותמניא לטבת יתיבת כנשתא על דינא
- (26) בתרין בשבט יום טוב ודלא למספד
- (27) בעשרין ותריין ביה בטילת עבידתא דאמיר סנאה לאיתאה להיכלא ולא למספד
- (28) בעשרים ותמניה ביה נטל אנטיוכוס מן ירוש'
- (29) בתמניה ובתשעה לאדר יום תרועת מטרא
- (30) [בתרין עשר ביה יום טוריינוס]
- (31) בתלת עשר ביה ניקנור
- (32) בארבעה עשר ביה ובחמשת עשר ביה יומי פוריא אנון ולא למספד
- (33) בשיתת עשר ביה שריאו למבני שור ירוש' ולא למספד
- (34) בשבעה עשר ביה קמו עממיה על פליטת ספריה במדינת כלבוס בבית זבדי והוה פורקין
- (35) בעשרים ביה צמו עמא על מטרא ונחת להון
- (36) בעשרים ותמניה ביה אתת בשורתא טבא ליהודאי דלא יעידון מן אוריתא ולא למספד
- (37) להן אנש דאיתי עלוהי אסיר בצלו

הסכוליה למגילת תענית, חנוכה

פ	א	נוסח הכלאיים
בעשרים וחמשה בו חנכת יומין תמניא ודלא למספד	בעשרים וחמשה ביה יומי חנוכה דלא למספד	בעשרין וחמשה ביה יום חנוכה תמניא יומין דלא למספד
מפני שטמאו גוים את בית המקדש וכשתקפה מלכות בית חשמונאי בדקוהו ומצאו בו שמן טהור		כשנכנסו גוים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל וכשגברה יד בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד
והדליקו בו את הנרות		שהיה מונח בחותמו של כהן גדול שלא נטמא ולא היה בו {אלא להדליק} +להדליק אלא+ יום אחד ונעשה בו נס והדליקו ממנו שמנה ימים
כל אותן ימים שהדליקו בהם את הנרות עשאו יום טוב		לשנה אחרת קבעום שמנה ימים טובים

הסכוליה למגילת תענית, חנוכה

נוסח הכלאיים	א	פ
<p>ומה ראו לעשות חנוכה שמנה ימים? והלא חנוכה שעשה משה במדבר לא עשה אלא שבעת ימים שנאמר ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים וגו' ואומר ויהי המקריב ביום הראשון את קרבנו וגו' ובשביעי הקריב אפרים?</p>	<p>בימים הראשונים חנוכת משה: זאת חנוכת המזבח.</p>	<p>והלא חנכה שעשה משה אינה אלא שבעה, שנ': ויהי המקריב ביום הראשון את קרבנו, ובשביעי, בשבת, הקריב אפרים?</p>
<p>וכן מצינו בחנוכה שעשה שלמה שלא עשאה אלא שבעת ימים שנ' כי חנוכת המזבח עשו שבעת ימים והחג שבעת ימים ומה ראו לעשות חנוכה זו שמנה ימים?</p>	<p>משלמה ואילך חנוכת משה וחנוכתו, שנ': כי חנוכת המזבח שבעת ימים, ושמונה משנטל בית הלבנון.</p>	<p>והלא חנכה שעשה שלמה אינה אלא שבעה, שנ': כי חנכת המזבח שבעת ימים והחג שבעת ימים, מה ראו לעשות זו שמונה?</p>
	<p>ולמה נוהגת לדורות? שעשאוים בצאתם מצרה לרוחה, ואמרו בה הלל, והדליקו בה נרות בטהרה</p>	

הסכוליה למגילת תענית, חנוכה

פ	א	נוסח הכלאיים
אלא בימי יון נכנסו בני חשמונאי להר הבית ושבעה שפודין של ברזל היו בידיהם ו>חפום< בבעץ והיו מתעסקין בהם כל שמנה	שכשנכנסו יונים להיכל טמאו כל הכלים ולא היה שמן במה להדליק, וכשגברו מלכות בית חשמונאי מצאו פך אחד בחותרמו של כהן גדול ונעשה נס והדליקו ממנה עד שמונה ימים	2 ומה ראו להדליק את הנרות אלא בימי מלכות יון שנכנסו בני חשמונאי להיכל שבעה שפודים של ברזל בידם וחפום בעץ והדליקו בהם את הנרות
	ומצאו מזבח סתור ותקנוהו כל שמנה וכלי שרת	1 אלא בימי מלכות יון נכנסו בית חשמונאי להיכל ובנו את המזבח וסדוהו בסיד ותקנו בו כלי שרת והיו מתעסקין בו שמנה ימים
	ולמה נוהגת לדורות? שעשאוים בצאתם מצרה לרוחה, ואמרו בה הלל, והדליקו בה נרות בטהרה	

הסכוליה למגילת תענית, חנוכה

נוסח הכלאיים	א	פ
<p>ומה ראו לגמור בהן את ההלל? אלא שכל תשועה ותשועה שהקב"ה עושה להם לישראל היו מקדימין לפניו בהלל בשירה ובשבח ובהודאה כענין שנ' ויענו בהלל ובהודות ליי' כי טוב וגומ'</p>		<p>ומה ראו לגמור בהם את ההלל? ללמדך שכל תשועה ותשועה שעשה הק'ב"ה לישראל הן מקדימין לפניו בהלל ובשבח.</p> <p>וכן הוא אומ' בספר עזרא: ויענו כל העם בהלל ובהודות ליי' כי טוב כי לעולם חסדו על ישראל וכל העם הריעו תרועה גדולה בהלל ליי' על הוסד בית יי'. ואומ': ליי' הישועה על עמך ברכתך סלה. לקב"ה לעשות לנו נסים ונפלאות ולנו להללו ולברכו, שנ': על עמך ברכתך סלה</p>
		<p>מצות נר חנכה נר אחד לכל בית והמהדרין נר אחד לכל נפש והמהדרין מן המהדרין וכו' כדאיתא בבמה מדליקין</p>

סכוליון א	סכוליון פ
	1. 'נס פך השמן'
1. ההשוואה לחנוכת משה ושלמה	2. ההשוואה לחנוכת משה ושלמה
2. 'נס פך השמן'	3. מעשה השיפודים
3. תיקון המזבח	
	4. מה ראו לגמור הלל
	5. אופן ההדלקה

בבלי, שבת כא ע"ב	סכוליון פ
שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו	מפני שטמאו גוים
כל השמנים שבהיכל	את בית המקדש
וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום	וכשתקפה מלכות בית חשמונאי
בדקו ולא מצאו אלא	בדקוהו ומצאו בו
פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כ"ג	שמן טהור
ולא היה בו אלא להדליק יום אחד ונעשה בו נס והדליקו ממנו ח' ימים	והדליקו בו את הנרות
לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה	כל אותן ימים שהדליקו בהם את הנרות עשאום יום טוב

ר' יצחק בר' משה מווינה, אור זרוע ב, סימן שכא, הלכות חנוכה

מאי חנוכה, דתניא בעשרים וחמשה בכסלו יומין תמניא אילין דלא למיספד בהון, שכשנכנסו יונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל וכשגברו בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כה"ג ולא היה בו להדליק אלא יום אחד ונעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים לשנה אחרת קבעום ימים טובים בהלל ובהודאה...

והא דנעשה נס שהיה דולק שמונ' ימים פי' מורי רבי' יהודה בר' יצחק משום שהיו טרודים כל ז' ימים בבנין המזבח ובכלי שרת, דאמרי' במגילת תענית: ולדורות חנוכ' בית חשמונאי, ולמה היא נוהגת לדורות, אלא שעשאוהו בצער ואמרו בו הלל והודאה והדליקו בו נרות בטרהה, לפי שנכנסו יונים בהיכל וטמאו כל הכלים ולא היה להם במה להדליק שמן וכשגבר' יד בית חשמונאי הביאו שבעה שפודי ברזל וחיפום בבעץ והתחילו להדליק. ולמה היא נוהגת להדליק שמונה אלא שסתרו המזבח ובנאוהו וכל שבעת הימים היו מתקנים בכלי שרת ופי' דמיד היו מתקנין שמן אחר אלא שהיו טרודין להכין ולטהר כלי שרת ולעשות המזבח ולא יכלו ליקח שמן אחר ולכך נעשה נס בפך שמן ונתקיים שמונה ימים ולפיכך נקרא חנוכה על שם חנוכת המזבח שנסתרו ובנאוהו.

א על פי כתב יד אוקספורד	א על פי המובא בספר אור זרוע
שכשנכנסו יונים להיכל טמאו כל הכלים	לפי שנכנסו יונים בהיכל וטמאו כל הכלים
ולא היה שמן במה להדליק	ולא היה להם במה להדליק שמן
וכשגברו מלכות בית חשמונאי	וכשגברה יד בית חשמונאי
מצאו פך אחד בחותמו של כהן גדול	הביאו שבעה שפודי ברזל וחיפום בבעץ
ונעשה נס והדליקו ממנה עד שמונה ימים.	והתחילו להדליק.

שיעור 3: לאן נעלם יהודה המקבי

מקבים א ז, 26-49 (מהד' רפפורט, עמ' 214-218)

וישלח המלך את ניקנור, אחד משריו הנכבדים, שונא ואויב לישראל, ויצוה עליו להשמיד את העם. ויבוא ניקנור ירושלימה בחיל גדול, וישלח אל יהודה ואחיו, במרמה, דברי שלום, לאמור: אל יהי קרב ביני וביניכם. אבוא במעט אנשים כדי לראותכם פנים בשלום. ויבוא לקראת יהודה, ושאלו איש לרעהו שלום. והאויבים היו נכונים לחטוף את יהודה. ויודע הדבר ליהודה, כי במרמה בא אליו, ויחת ממנו ולא רצה לראות פניו עוד. וידע ניקנור כי נגלתה מזימתו, ויצא לפגוש את יהודה במלחמה ליד כפר שלמה. ויפלו מאנשי ניקנור כחמש מאות איש, וינוסו אל עיר דוד. ואחר הדברים האלה עלה ניקנור אל הר ציון, ויצאו מן הכוהנים מבית המקדש ומזקני העם לקבל את פניו בשלום ולהראות לו את העולה המועלית בעד המלך וילעג להם, וישחק להם, ויטמא אותם, וידבר בגאווה, וישבע בחימה לאמור: אם לא תסגירו את יהודה ואת מחנהו בידי עתה, והיה כאשר אשוב בשלום, אשרוף את הבית הזה. ויצא בחימה גדולה. ויבואו הכוהנים ויתייצבו לפני המזבח והדביר ויבכו ויאמרו... עשה נקמה באיש הזה ובמחנהו, ויפלו בחרב. זכור את נאצותיהם ואל תיתן להם תקומה. ויצא ניקנור מירושלים ויחנה בבית חורון...

ויהודה חנה בחדשה בשלושת אלפים איש, ויתפלל יהודה ויאמר... ויאסרו המחנות מלחמה בשלושה עשר לחודש אדר, ויעף מחנה ניקנור, ויפול הוא ראשון במלחמה וכאשר ראו מחנהו כי נפל ניקנור, השליכו את כלי מלחמתם ונמלט. וירדפום ויצאו מכל כפרי יהודה סביב, ויאגפו אותם, ויפנו אלה כנגד אלה ויפלו כולם בחרב ולא נשאר מהם אחד. ויקחו את השלל ואת הביזה, ואת ראש ניקנור הסירו ואת ימינו, אשר הרים בגאווה, ונשאו (אותה) והרימו מנגד לירושלים. וישמח העם מאוד ויעשו את היום ההוא יום שמחה גדולה. ויקבעו לעשות מדי שנה בשנה את היום הזה כשלושה עשר באדר.

יוסף בן מתתיהו, קדמוניות היהודים יב, 402-412 (מהד' שליט, כרך ג, עמ' 68-69)

עכשיו סבור היה דמטריוס, שסכנה בדבר גם לו ולענייניו, אם יביט באפס מעשה (ויראה) את יהודה מתעצם בכוח, ושלח את ניקאנור... נגד יהודה... בחר לתופשו בערמה... והלה בירך את יהודה ובשעת שיחה נתן סימן לאנשיו שיתפשו את יהודה. ויהודה הבחין במזימה ונמלט אל אנשיו... החליט להילחם ביהודה, (ויהודה) הזעיק (את הצבא) והכין (הכול) לקרב והתנגש (עם ניקאנור) על יד... כפר שלמה, והכריעו והכריחו לברוח אל החקרא שבירושלים. ובעוד ניקאנור יורד מן החקרא אל בית-המקדש יצאו לקראתו אחדים מן הכוהנים והזקנים ובירכוהו... שיחריב את בית-המקדש כשיחזור, אם לא יסגיר העם את יהודה לידו... ויהודה חנה בעדשה... הוא עודד אותם, שלא יבהלו מפני המון צריהם ולא יהרהרו בדבר, נגד כמה אנשים הם עומדים להילחם, אלא יתנו דעתם על כך, מי הם ומה הפרס שעליו הם מסתכנים, וייצאו בגבורה כאיש אחד נגד האויב. והוא חילץ אותם למערכה והתנגש עם ניקאנור, וקרב עז התחולל. ויהודה גבר על יריביו והרג רבים מהם. לאחרונה נפל ניקאנור בקרב מפואר. משנפל,

לא החזיק אף הצבא מעמד, אלא עם אבדן שר-הצבא פנו לברוח והשליכו גם את כלי-זינם (מידיהם). ויהודה רודף והורג (בהם) ותוקע בחצוצרות, אות לכפרים סביב, כי ניצח את האויבים. (ו)כששמעו תושביהם (את הדבר) יצאו מזוינים במרוצה והתייצבו נגד הבורחים פנים אל פנים, והרגו בהם עד שלא נמלט אף אחד מן הקרב הזה והם היו תשעת אלפים (איש). ניצחון זה אירע בשלושה-עשר בחודש הקרוי אדר... בכל שנה חוגגים חג-ניצחון ביום זה ועושים אותו יום טוב.

מגילת תענית (מהד' נעם, עמ' 118-119)

[אדר] - בתלת עשר ביה ניקנור

סכוליון פ

<אמרו> ניקנור פולמוודוס של מלכי יון היה והיה מניף ידו כנגד ירוש' וכנגד בית המקדש ומחרף ומגדף מתי תפול בידי ואהרסנה. וכשתקפה יד בית חשמונאי ירדו לתוך חילותיו וחתכו את ראשו וקצצו את איבריו ותלאום כנגד בית המקדש אמרו פה שדבר בגאיות ויד שהניפה כנגד בית המקדש נקמות יעשה בהן יום שעשו כן עשאוהו יום טוב

סכוליון א

ומלכותא דינא. שהן מניפין ידיהן על ירושלם והר ציון וקבע אחד מבית חשמונאי ופסק ראשו ותלאום בשער ירושלם ואמר פה שדבר בגאיה תעשה בו נקמה וידים המניפות על ירושלם תקצצנה

ירושלמי, תענית ב, יג; מגילה א, ו

שלטון משלמלכות יוון עובר לאלכסנדריאה וראה את ירושלם וחירף וגידף וניאץ ואמר בשובי בשלום אתוץ את המגדל הזה ויצא אליו אחד משלבית חשמונאי והיה הורג בחילותיו עד שהגיע לקרוכין שלו וכיון שהגיע לקרוכין שלו קטע את ידו וחתך את ראשו וחתבן בעץ וכתב מלמטן הפה שדיבר באשמה והיד שפשטה בגאיה ותליין בקונטס נגד ירושלם

בבלי, תענית יח ע"ב

ניקנור אחד מהפרכי יונים היה בכל יום ויום היה מניף ידו על יהודה וירושלם ואומר

אימתי יפלו בידי ואהרגם וכשגברו מלכי בית חשמונאי ונצחום נכנסו לחילות שלו וקיצצו בהונות ידיו ורגליו ותלאום בשערי ירושלם אמרו פה שהיה מדבר בגאיה וידים שהיו מניפות על יהודה וירושלם תיעשה בהן נקמה זאת

שיעור 4: יוחנן הורקנוס ובת הקול

קדמוניות היהודים יג, 275-277, 282-283 (מהד' שליט, עמ' 98-99)

וכך יצא למחמה על שומרון, עיר חזקה ביותר... והעמיד בראש המצור את אנטיגונוס ואריסטובולוס בניו. הם לחצו את השומרונים עד שבאו במצוקה כזאת מחמת הרעב שנוקקו למאכלים לא כשרים, וקראו לעזרה את אנטיוכוס קוזיקנוס. הלה בא ברצון לעזרתם, אולם נחל מפלה מידי אנשי אריסטובולוס וברח על נפשו...

והנה יסופר דבר נפלא על הכוהן הגדול הורקנוס, כיצד נדברה אליו האלוהות, שכן אומרים שבאותו יום, שבו התנגשו בניו עם קוזיקנוס, הקטיר הכוהן הגדול לבדו בבית-המקדש ושמע קול, שבניו נצחו באותה שעה את אנטיוכוס, ובצאתו מבית-המקדש גילה את הדבר לכל העם; וכך היה. כך היו פני העניינים של הורקנוס.

תוספתא, סוטה יג, ה (ליברמן 231-232)

יוחנן כהן גדול שמע דבר מבית קדש הקדשים, נצחון טליא דאזלון לאגחא קרבא באנטכיא, וכתבו אותה שעה ואותו היום, וכיונו ואותה שעה היתה שנצחו.

תוספתא, סוטה יג, ג-ו

משחרב בית המקדש הראשון בטלה מלוכה מבית דוד ובטלו אורים ותומים ופסקו ערי מגרש...

משמתו נביאים האחרונים חגי זכריה ומלאכי פסקה רוח הקודש מישראל ואע"פ כן היו משמיעין להן על בת קול. מעשה שנתכנסו חכמים לעליית בית גוריה ביריחו ויצתה בת קול ואמרה להן יש כן אדם ביניכם שראוי לרוח הקדש אלא שאין דורו זכיי לכך נתנו עיניהם בהלל הזקן...

שוב פעם אחת היו יושבין ביבנה ושמעו בת קול אומרת יש כאן אדם שראוי לרוח הקודש אלא שאין הדור זכיי ונתנו עיניהם בשמואל הקטן...

יוחנן כהן גדול שמע דבר מבית קדש הקדשים נצחון טליא דאזלון לאגחא קרבא באנטכיא וכתבו אותה שעה ואותו היום וכיונו ואותה שעה היתה שנצחו

שמעון הצדיק שמע דבר מבית קדש הקדשים בטילת עבידתא די אמר סנאה לאיתאה להיכלא ונהרג גסקלגס ובטלו גזרותיו ובלשון ארמי שמע

בבלי, סוטה לג ע"א

אלו נאמרין בכל לשון פרשת סוטה ווידוי מעשר קריאת שמע ותפלה וברכת המזון ושבעת העדות ושבעת הפקדון: ואלו נאמרין בלשון הקודש מקרא בכורים וחליצה ברכות וקללות ברכת כהנים...

תפילה. רחמי היא, כל היכי דבעי מצלי. ותפלה בכל לשון? והאמר רב יהודה: לעולם אל ישאל אדם צרכיו בלשון ארמית, דאמר רבי יוחנן: כל השואל צרכיו בלשון ארמי אין מלאכי השרת נוקקין לו לפי שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי! לא קשיא, הא ביחיד הא בצבור.

ואין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי? והתניא: "יוחנן כהן גדול שמע בת קול מבית קדש הקדשים שהוא אומר נצחו טליא דאזלו לאגחא קרבא לאנטוכיא, ושוב מעשה בשמעון הצדיק ששמע בת קול מבית קדש הקדשים שהוא אומר בטילת עבידתא דאמר שנאה לאיתאה על היכלא ונהרג גסקלגס ובטלו גזירותיו וכתבו אותה שעה וכיוונו ובלשון ארמי היה אומר!" אי בעית אימא בת קול שאני דלאשמועי עבידא, ואי בעית אימא גבריאל הוה דאמר מר בא גבריאל ולימדו שבעים לשון.

מגילת תענית

- 1 אלין יומיא דלא לאתענאה בהון ומקצתהון דלא למספד בהון
  - 2 מן רש ירחא דניסן עד תמניא ביה איתוקם תמידא דלא למספד
- (...)

17 בתלתא בתשרי אתנטלת אדכרתא מן שטרא

18 בעשרים ותלתא למרחשון סתור סורגיא מן עזרתא

19 בעשרים וחמשה ביה אחידת שומרון שורא

20 בעשרים ושבעה ביה תבת סולתא למיסק למדבחא

21 בתלתא בכסלו אתנטלו סמואתא מן דרתא...

25 בעשרים ותמניא לטבת יתיבת כנשתא על דינא

26 בתרין בשבט יום טוב ודלא למספד

27 בעשרין ותרין ביה בטילת עבידתא דאמיר סנאה לאיתאה להיכלא ולא למספד

28 בעשרים ותמניא ביה נטל אנטיוכוס מן ירוש'

(נצחון טליא דאזלון לאגחא קרבא באנטוכיא)

תוספתא	מגילת תענית
<p>שמעון הצדיק שמע דבר מבית קדש הקדשים בטילת עבידתא די אמר סנאה לאיתאה להיכלא ונהרג גסקלגס ובטלו גזרותיו ובלשון ארמי שמע</p>	<p>בעשרין ותריין ביה בטילת עבידתא דאמיר סנאה לאיתאה להיכלא ולא למספד</p>
<p>יוחנן כהן גדול שמע דבר מבית קדש הקדשים, נצחון טליא דאזלון לאגחא קרבא באנטכיא, וכתבו אותה שעה ואותו היום, וכיונו ואותה שעה היתה שנצחו</p>	

שיעור 5: הגלגל מתהפך

בבלי, קידושין סו ע"א (כתב יד וטיקן 111)

דתניא

- (1) מעשה בינאי המלך שהלך לכוחלית שבמדבר וכבש שם ששים כרכים
  - (2) ובחזרתו היה שמח שמחה גדולה וקרא לכל חכמי ישראל <אל> ואמ' להם,
  - (3) אבותינו היו אוכלים מלוחים בזמן שהיו עוסקים <ב> בניינין בית המקדש
  - (4) אף אנו נאכל מלוחים <ב> זכר לאבותינו
  - (5) והעלו מלוחין על שולחנות <ב> של זה [ב] ואכלו
  - (6) והיה שם אדם אחד לץ רע ובליעל ואלעזר בן פוערא שמו
  - (7) ויאמר אלעזר בן פוער' לינאי המלך ינאי המלך <לבם> של פרושים <ב> עליך
  - (8) ומה אעשה, א'ל הקם להם בציץ שבין עיניך, הקים להם בציץ שבין עיניו
  - (9) היה שם זקן אחד ויהוד' בן גדירא שמו ויאמר יהוד' בן גדירא <לינאי המלך>
  - (10) <ינאי המלך> רב לך כתר מלכות הנח כתר כהונה לזרעו של אהרן
  - (11) שהיו או' <אמו נשבית> במודעית
  - (12) ויבקש הדבר ולא נמצא ויבדלו חכמי ישראל <אל> בזעם
  - (13) ויאמר אלעזר <זר> בן פועירא לינאי המלך
  - (14) ינאי המלך הדיוט שביש' כך הוא דינו ואתה מלך וכהן גדו' כך הוא דינך
  - (15) אמ' לו ומה אעשה אמ' לו אם את שומ' לעצתי רומסם
  - (16) אמ' לו ותורה מה תהא עליה
  - (17) אמ' לו והלא היא כרוכה ומונחת בקרן זוית וכל הרוצה ללמ' <וד> יבא וילמד
- [...]
- (18) ותיו(ע) [צ] הרעה על ידי אלעזר בן פוערא ועל ידי יהודה בן גודגדא
  - (19) ויהרגו כל חכמי ישראל והיה <העולם משתומם>
  - (20) עד שבא שמעון בן שטח והחזיר את התורה ליושנה

יוסף בן מתתיהו, קדמוניות היהודים יג, 288-298 (מהד' שליט, כרך ג, עמ' 99-100)

אולם הצלחתו של הורקנוס עוררה עליו קנאת היהודים, ובעיקר רגזו עליו הפרושים, כת אחת של היהודים, כפי שסיפרנו גם בפרקים שלמעלה. וכל-כך גדול כוחם של אלה אצל ההמון, שאפילו אומרים דבר נגד המלך וגם נגד הכוהן הגדול, מיד מאמינים להם. גם הורקנוס היה תלמידם והיה אהוב עליהם מאוד. (ופעם אחת) קרא אותם למשתה וקיבלם בסבר פנים יפות. וכשראה אותם בשמחתם הרבה פתח ואמר להם, שישודעים הם, שהוא רוצה להיות צדיק ולעשות כל מה שעלול לתת חינו בעיני אלוהים ובעיניהם, שכן הפרושים הוגים דעות (אלה). והוא ביקש מהם, שאם הם רואים אותו שוגה וסר מדרך הישר ישיבוהו אליו ויחזירוהו למוטב. והם העידו עליו, שיש בו כל המידות הטובות, והורקנוס שמח על תשבחותיהם. והנה נענה אחד מן המסובים, אלעזר שמו, איש רע מטבעו ושמח לריב: "כיוון שביקשת לדעת את האמת ורצונך להיות צדיק, הנח את הכהונה הגדולה והסתפק בכך שאתה מושל העם". וכששאל הורקנוס לטעם שבעטיו יניח את הכהונה הגדולה, אמר לו: "מפני ששמענו מפי הזקנים, שאמך היתה שבויה בימי מלכותו של אנטיוכוס אפיפאנס". (אולם) שקר היה הדבר, והורקנוס כעס (עליו) וגם כל הפרושים התרעמו מאוד.

ואחד מכת הצדוקים, שדרכם היא כנגד דרך הפרושים, (שמו) יונתן, מידידיו המקורבים ביותר של הורקנוס, אמר (לו), שאלעזר חירף אותו על דעתם המוסכמת של כל הפרושים; ודבר זה יתברר לו, אם ישאל אותם, לאיזה עונש ראוי אלעזר על דבריו. שאל הורקנוס את הפרושים, לאיזה עונש ראוי אלעזר לפי דעתם; כי (אמר, בזה) ייבחנו, שהחירופים לא נאמרו על דעתם, לכשיפסקו (לו) עונש לפי מידת הפשע. אמרו הפרושים שהוא ראוי למלקות ולמאסר, שכן לא נראה להם שיש לענוש עונש-מוות על חירוף, ובפרט שהפרושים מטבעם מקילים בעונשין. קצף הורקנוס מאוד על כך, ודעתו היתה שהאיש אמר את גידופיו לפי החלטתם (של הללו). ויונתן בייחוד הפיח את רוגזו ושינה את טעמו עד שהביאו לידי כך, שהתחבר עם כת הצדוקים ועזב את כת הפרושים וביטל את ההלכות שקבעו הללו לעם, וענש את אלה שקיימו אותן. מכאן נולדה שנאה בקרב העם לו ולבניו. אולם על זה נדבר אחר-כך. עכשיו רוצה אני להגיד, שהפרושים מסרו לעם כמה הלכות ממסורת אבות, שלא נכתבו בתורת משה, ומשום כך דוחה אותם כת הצדוקים, האומרת שיש לחשוב לחוקים (רק) את הכתובים, ואילו אלה שממסורת-אבות אין (חובה) לשמור. ועל דברים אלה היו ביניהם דיונים וחילוקי-דעות גדולים. והיו הצדוקים נאמנים רק על העשירים, והעם איננו כרוך אחריהם, ואילו לפרושים היה העם לבעל-ברית. אך על שניים אלה ועל האיסיים סיפרתי בפרטות בספר השני של דברי ימי היהודים שלי.

מלחמת א 67-69 (אולמן עמ' 98-99)	קדמוניות יג 288-300
(67) אך הקנאה בהצלחותיהם של יוחנן ובניו בערה בלבם של בני הארץ ועוררה בהם מרי. רבים מהם חברו נגדם [ולא נחו] ולא שקטו עד אשר פרצה מלחמה גלויה – שהובסו בה	(288) אשר להורקנוס, קנאת היהודים התעוררה נגדו בשל הצלחותיו [שלו והצלחות בניו]. ובעיקר רגזו עליו הפרושים, כת אחת של היהודים...
	(289-298) תחיבה: הורקנוס והפרושים
(68) יוחנן חי את שארית ימיו באושר; הוא ניהל את ענייני השלטון בכשרון רב, וכאשר מת מקץ שלושים ואחת שנים הניח אחריו חמישה בנים; הוא אכן היה מבורך ולא היתה לו סיבה להתלונן על גורלו. הוא לבדו זכה בשלוש המעלות הגבוהות ביותר: השליטה בעם, הכהונה הגדולה ומתת הנבואה	(299) והורקנוס שם קץ למרי, וחי אחר-כך באושר, וכשמת, לאחר שנהג בשלטון באופן הטוב ביותר שלושים שנה ואחת, הניח אחריו חמישה בנים. הוא נמצא ראוי בעיני אלוהים לשלושת הדברים הגדולים ביותר: לשלטון על העם, לכבוד הכהונה הגדולה ולנבואה.
(69) ...מזן הראוי לספר כאן על סופם המר, ועד כמה רחקו מאושרו הרב של אביהם	(300) ...כדאי לספר את ירידתם של אלה, כדי להראות עד כמה חסרו מן הטובה, (שהיתה נחלת) אביהם.

אסתר ב, 17

וַיֵּאָהֵב הַמֶּלֶךְ אֶת אֶסְתֵּר מִכָּל הַנְּשִׁים וַתִּשָּׂא חַן וְחֶסֶד לְפָנָיו מִכָּל הַבְּתוּלֹת וַיֵּשֶׂם כֶּתֶר מַלְכוּת בְּרֵאשִׁי וַיְמַלִּיכָהּ תַּחַת וְשֵׁתִי

אסתר ב, 23

וַיִּבְקֹשׁ הַדָּבָר וַיִּמְצָא וַיִּתְּלוּ שְׁנֵיהֶם עַל עֵץ וַיִּכְתֹּב בְּסֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ:

במדבר טז, 1-10, 21

וַיִּקַּח קָרַח בֶּן יִצְהָר בֶּן קֵהֵת בֶּן לֵוִי וְדָתָן וְאַבִּירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וְאוֹן בֶּן פִּלֵּת בְּנֵי רְאוּבֵן. וַיִּקְמוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וְאַנְשֵׁים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֲמִשִּׁים וּמְאַתָּים נְשִׂאֵי עֵדָה קְרָאִי מוֹעֵד אֲנָשֵׁי שָׁם. וַיִּקְהָלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רַב לָכֶם כִּי כָל הָעֵדָה כָּלָם קְדָשִׁים וּבְתוֹכְכֶם יְדֹד וּמְדוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קֵהֵל יְדֹד. וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּפֹּל עַל פָּנָיו. וַיְדַבֵּר אֶל קָרַח וְאֶל כָּל עֵדְתוֹ לֵאמֹר בִּקֹּר וַיִּדַע יְדֹד אֶת אֲשֶׁר לוֹ וְאֶת הַקְּדוֹשׁ וְהַקְּרִיב אֵלָיו וְאֶת אֲשֶׁר יִבְחַר בּוֹ יִקְרִיב אֵלָיו. זֹאת עָשׂוּ קָחוּ לָכֶם מַחְתּוֹת קָרַח וְכָל עֵדְתוֹ. וַתִּגְנוּ בְּהֵן אִשׁ וְשִׁימוּ עֲלֵיהֶן קִטְרֶת לִפְנֵי יְדֹד מִחָר וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר יִבְחַר יְדֹד הוּא הַקְּדוֹשׁ רַב לָכֶם בְּנֵי לֵוִי. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל קָרַח שְׁמַעוּ נָא בְּנֵי לֵוִי. הַמַּעַט מִכֶּם כִּי הִבְדִּיל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶתְכֶם מֵעַדְתַּת יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶתְכֶם אֵלָיו לְעַבֵּד אֶת עַבְדְּתַת מֹשֶׁה יְדֹד וְלַעֲמֹד לִפְנֵי הָעֵדָה לְשִׁרְתָּם. וַיִּקְרַב אֶתְּךָ וְאֶת כָּל אַחֵיךָ בְּנֵי לֵוִי אֶתְּךָ וּבִקְשֶׁתְּךָ גַם כְּהֵנָּה... הִבְדִּלוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאֶכְלָה אֶתְּךָ כְּרָגַע.

במדבר יז, 23

...וַיָּבֵא מֹשֶׁה אֶל אֱהֹל הָעֵדוּת וְהֵנָּה פָּרַח מִטָּה אֶהֱרֹן לְבֵית לֵוִי וַיֵּצֵא פָּרַח וַיִּצַּץ צִיץ וַיִּגְמַל שְׁקָדִים

מגילת ברית דמשק (נוסח גניזת קהיר), CD I:11-15

וּיִודַע לְדוֹרוֹת אַחֲרוֹנִים אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה בְּדוֹר אַחֲרוֹן בְּעַדְתַּת בּוֹגְדִים הֵם סְרִי דֶרֶךְ הִיא הָעֵת אֲשֶׁר הִיא כְּתוּב עֲלֶיהָ כְּפֹרָה סוֹרִירָה כִּן סָרַר יִשְׂרָאֵל בְּעִמּוּד אִישׁ הַלְצוֹן אֲשֶׁר הִטִּיף לְיִשְׂרָאֵל מִיָּמֵי כֹזַב וַיִּתְעַם בְּתוֹהוֹ לֹא דֶרֶךְ

מגילת העדויות, 4Q175 (4QTest) 1:23-24

וְאֵנָּה אִישׁ אַרְוֹר אֶחָד בְּלִיעַל עוֹמֵד לְהִיּוֹת פ[ח י] קוֹשׁ לַעֲמוּ וּמַחְתָּה לְכוֹל שְׁכַנִּי

מגילת ברית דמשק (נוסח גניזת קהיר), CD VI:14-15

אִם לֹא יִשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת כְּפֹרוֹשׁ הַתּוֹרָה לְקֶץ הַרְשָׁע וְלִהְבֵּדֵל מִבְּנֵי הַשַּׁחַת

מגילת סרך היחד, 1QS V:1-2

וְזֶה הַסֵּרַח לְאַנְשֵׁי הַיַּחֲד הַמִּתְנַדְבִּים לְשׁוּב מִכוֹל רַע וְלִהְחֲזִיק בְּכוֹל אֲשֶׁר צוּה לְרַצּוֹנוֹ לְהַבְדִּיל מֵעַדְתַּת אֲנָשֵׁי הָעוֹל

בבלי, סוטה כב ע"ב

א"ל ינאי מלכא לדביתהו:

אל תתיראי לא מן הפרושין ולא ממאי שאינן פרושין

אלא מן הצבועין הדומין לפרושין.

שמעשיהם מעשי זמרי ומבקשין שכר כפינחס.